

Соловйов А. И.

Херсонский государственный аграрный университет

ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННОЙ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ АГРАРНЫМ ПРОИЗВОДСТВОМ

Резюме

Исследованы теоретические и практические аспекты внедрения информационно-аналитической системы управления аграрным производством. Предложены принципы создания общенациональной информационно-аналитической системы. Доказаны перспективность формирования программно-аппаратного комплекса, который обеспечивает сбор, сохранение, поиск и обработку разнообразной информации о деятельности аграрного производства с применением современных методов, подходов и инструментов систем управления.

Ключевые слова: информационно-аналитическая система, управление, аграрное производство, ГИС-технологии, нейротехнологии.

Solovyov A. I.

Kherson State Agrarian University

FORMATION OF MODERN INFORMATION-ANALYTICAL SYSTEM OF AGRICULTURAL PRODUCTION MANAGEMENT

Summary

It is investigated theoretical and practical aspects of introduction an information and analytical control system by agrarian production. The offered principles creation of national information and analytical system. The proved prospects of formation of a hardware-software complex which provides collecting, preservation, search and processing of various information, on activity of agrarian production with application of modern methods, approaches and tools of control systems.

Key words: information and analytical system, management, agrarian production, GIS-technologies, neurotechnologies.

УДК 631.155:332.2

Соловйова О. О.

Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва

ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Досліджено теоретичні питання еволюції та її вплив на сучасний стан розвитку земельних відносин та формування відносин власності в Україні.

Ключові слова: аграрна політика, земельна реформа, земельні відносини, відносини власності.

Постановка проблеми. Проблема еволюції та розвитку земельних відносин, стосовно форм власності, в сільському господарстві надзвичайно складна й багатогранна, адже земля завжди була й залишається головним джерелом існування людей, основою їхньої господарської діяльності, яка визначає місце і характер сучасних економічних процесів. Перш за все необхідно буде визначитися з понятійним апаратом «земельні відносини» та «відносини власності».

Україна пройшла нелегкий шлях від інвентаризації, перерозподілу форм власності до реформування земельних відносин, їх сучасного розвитку на основі приватних форм власності. Гальмування розвитку земельних відносин перш за все будемо пов'язувати з питанням власності на землю та її впливом на розвиток сільськогосподарських підприємств. Відносини власності є складним і багатогранним категоріальним поняттям, яке об'єднує в собі сукупність всіх суспільних відносин.

Сучасна система розвитку земельних відносин на селі забезпечила рівність прав власності на землю з її юридичним обґрунтуванням. Але в той же час не до кінця вирішеними залишаються проблеми удосконалення земельного законодавства, створення і функціонування повноцінного ринку

земель, системи контролю за природним відтворенням родючості ґрунтів.

Проблеми землеволодіння та землекористування, яка ґрунтується на встановленні форм власності, залишається не менш гострою і на сучасному етапі розвитку економіки України. Земельні реформи, які були проведені в Україні, не забезпечили остаточного вирішення цих проблем. Незважаючи на еволюцію форм власності, від державної до приватної, сільське господарство продовжує залишатися в кризовому стані. Головна причина полягає в тому, що перетворення економічної системи не супроводжуються створенням економічних, організаційно-правових, соціальних основ нових земельних відносин, науково-обґрунтованої системи їх регулювання.

Проте слід зазначити, що багатогранність проблеми, постійний розвиток земельних відносин зумовлюють доцільність більш поглибленого досліджень. Подальшого уточнення потребують питання визначення відносин власності та їх вплив на розвиток сучасних земельних відносин, які ґрунтуються на напрямах ефективного використання розпайованих земельних угідь, збереження та відтворення родючості землі, встановлення орендних відносин, правового забезпечення

становлення і розвитку земельного ринку земель сільськогосподарського призначення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Складові розвитку та еволюції земельних відносин в аграрному секторі економіки досліджені в дисертаційних роботах з економіки О.Є. Новікова, Н.К. Болгарової, І.А. Колесник, Г.М. Дудич, Ю.І. Яремко, Ю.О. Литвина та ін. Стосовно розвитку відносин власності, відображення даної проблематики можна знайти в дослідженнях таких науковців, як: М.М. Караман, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, В.Г. Андрійчук, І.І. Червен, В.І. Благодатний, П.І. Гайдуцький, В.В. Горлачук, Г.Д. Гуцуляк, А.С. Даниленко, В.Г. В'юн, Л. Я. Новаковський, Д.С. Добряк, А.М. Третяк, М.М. Федоров та ін.

Автори досліджували роль земельних відносин на різному етапі розвитку України. Вони зазначили, що в основі еволюції земельних відносин на першій план завжди виходила власність на землю. Наукові дослідження даних науковців сприяли формуванню наукової думки і визначенню основних напрямків практичних дій, наукових аспектів щодо удосконалення земельних відносин.

Стосовно зарубіжного досвіду, великий внесок у розкриття змісту і основних рис сучасного розвитку земельних відносин та процесів їх регулювання в умовах ринкової економіки внесли вчені, такі як: Дітер Х., Кляйбер В., Барнброк Д., Мілль Е., Дейнінгер К., Еккерт Д.К.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні постає питання удосконалення наукового та практичного вирішення питань регулювання земельних відносин, а саме формування повноцінного земельного ринку сільськогосподарських земель, розширення поняття встановлення відносин власності та відповідальності землевласників та землекористувачів за відтворення родючості ґрунту. Це повинно сприяти підвищенню інвестиційної активності в розвиток сільськогосподарського виробництва та забезпеченню високої результативності сільськогосподарської діяльності, з урахуванням земельного ресурсу.

Виклад основного матеріалу. Земельні відносини з'являються в період первісного ладу, коли земля з природного угіддя під впливом людської праці стає засобом виробництва. Надалі, з розвитком суспільства, накопичувався досвід у вирішенні питань, пов'язаних із системою земельних відносин та їх державним регулюванням [1].

Розглядаючи визначення земельних відносин в сільському господарстві, науковці не прийшли до єдиного трактування. Земельні відносини в сільському господарстві є складовою частиною земельних відносин. У сільському господарстві земля виступає не тільки просторовим базисом для розміщення виробничих споруд, а й водночас є предметом праці, засобом праці та основним засобом виробництва. Особливості землі як засобу праці пов'язані з її родючістю. На відміну від інших факторів виробництва однією з важливих властивостей «землі» є її обмеженість. Людина не в змозі змінити її розміри по своєму бажанню. По відношенню до цього фактора можна говорити про закон зменшуваної віддачі. При цьому мається на увазі віддача в кількісному вираженні чи у продуктивності, що зменшується [2, с. 308]. Людина безпосередньо впливає на родючість землі, використовуючи знаряддя праці та капітал. Даний вплив не є безмежним і потребує ріст пропорційної віддачі.

За Земельним кодексом України (ст. 2): земельні відносини – це сукупність відносин, що виникають між суб'єктами земельних ресурсів, направлених на володіння, користування і розпорядження землею як природного ресурсу, місць прикладання праці та базису виробництва [3, стаття 2]. Зі змісту Земельного кодексу випливає, що земельні відносини до відносин права власності на землю, оскільки лише власник може виконувати всі три основні повноваження щодо володіння, користування і розпорядження. Однак дане трактування земельних відносин лише частково відображає їх сутність і зміст та не вказує на їх об'єктний і суб'єктний склад. О. Ходаківська зазначає, що нині в Україні земля представляє все більший інтерес не як об'єкт власності, а як об'єкт господарювання [4]. Тому виникає необхідність пов'язати поняття земельні відносини з поняттям відносин власності. З цього приводу узагальнююче визначення дає Федоров М.М., який визначає земельні відносини власності так: «Земельні відносини – це суспільні відносини з приводу володіння, користування, розподілу і керування землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях як об'єктом господарювання і засобом виробництва в сільському господарстві» [5, с. 12].

Одночасно з цим виникає питання: а що розуміється під відносинами власності? Сучасні уявлення про зміст відносин власності полягають в тому, що вони беруть до уваги суспільний спосіб поєднання факторів виробництва (робочої сили із засобами виробництва); цілі і мотиви виробництва; характер розподілу і споживання суспільного продукту; специфічний характер дії економічних законів у конкретній економічній системі; класову і соціальну структуру суспільства; панівну систему економічної та політичної влади у певному суспільстві.

Власність як економічна категорія у процесі свого еволюційного розвитку пройшла складний шлях від колективно-общинної форми, яка визначається відповідним, тобто колективно-общинним характером виробництва, до приватної та державної з їх різноманітними проявами у сучасних умовах. Форми власності зумовлені рівнем розвитку продуктивних сил з притаманними їм формами організації виробництва: розподілом праці – кооперацією праці; відокремленням виробництва – усупільненням виробництва; диференціацією виробництва – інтеграцією виробництва [6].

З вищевикладеного можна припустити, що власність розвивається за власними законами. У зв'язку з цим виникає логічне питання в чому понятійний смисл еволюції власності, на якій основі він розвивається, які чинники його зумовлюють? Структурна складність відносин власності визначає багатоаспектність процесу її історичного розвитку.

На перших етапах розвитку людство протягом тисячоліть використовувало колективні форми власності, такі як племінна, а потім – общинна форма власності. Згодом розвиток продуктивних сил, розвитком людини, зміни умов її життя та праці привели до формування нового типу власності – приватної.

Для первіснообщинної форми власності характерні однакові права всіх членів общини на панівний об'єкт власності – землю, а також на засоби праці й результати виробництва.

Рабовласницька форма власності характеризується абсолютною концентрацією прав власності рабовласника на засоби виробництва, результати праці й на працівника (раба).

Феодална власність передбачає абсолютні права власності феодала на землю й обмежені права на працівника (селянина кріпака).

Капіталістична власність характеризується зосередженням прав власності підприємця на засоби та результати праці і відсутністю власності на найманого робітника, який має особисту свободу [7].

Керуючись наведеними визначеннями, буде намагатися визначити сутність еволюційного розвитку відносин власності та земельних відносин на основі земельних реформи, які відбулися в Україні. Досвід проведення земельних реформ направлений звернути увагу на закономірності змін форм власності, взаємодії форм землеволодіння та землекористування, а також чіткого визначення мети і завдання землеустрою, який знаходиться в тісному зв'язку розвитком і з удосконаленням земельних відносин.

Для початку розглянемо вплив Столипінської реформи 1906-1911 рр. на розвиток земельних відносин. Передумовою проведення даної реформи стала, що реформа 1861 р., яка не створила прошарок власників, так званого середнього класу на селі. Общинна земля не могла відчужуватися, не підлягала купівлі-продажу. А землю, власником якої селянин не був, він мав викупити у поміщика. Викуп був обов'язковим. Якщо селянин відмовлявся викупити землю, уряд примусово стягував платежі [8]. Тому логічним завершенням скасування кріпосного права 1861 р. стала Столипінська аграрна реформа, направлена на ліквідацію буржуазної монархії. Вона прискорювала розвиток капіталістичних відносин на селі: внаслідок руйнування общини створювалася буржуазна земельна власність, усувалося череззужжя, посилювався процес концентрації земель у руках заможних селян, збільшувалося застосування сільськогосподарських машин, добрий, підвищувалася врожайність і товарність сільського господарства, з диференціацією селянства розширювався внутрішній ринок тощо [9]. У результаті Столипінської реформи, одержуючи надільну землю у власність, селянин мав можливість об'єднати свої ділянки в один так званий відруб і або залишатися на старому помешканні, або виселитися на хутір, побудований на власній землі. У ході реформи значно відбувалося розшарування селянства, загострення соціальних суперечностей, залишалася низькою товарність бідняцьких господарств.

Незважаючи на її непослідовність і незавершеність, вона сприяла перетворенню середньовічної колективістської системи праці селян на індивідуальну, формуванню господарств фермерського типу. Уже в той історичний період ці господарства виявили свої великі потенційні можливості [8]. Підводячи підсумки вищеперерахованого, треба сказати, що Столипінська аграрна реформа прискорила перехід українського села на індустріальну основу, створила сприятливі умови для розвитку приватного селянського землеволодіння, стимулювала розвиток агрономічних заходів, тобто відбулися зміни у відносинах власності.

Розмежування земельної власності є безумовним і необхідним актом на певному етапі людського життя. Лише в початкову епоху розселення людей на будь-якій території кожний землевласник мав можливість займати такий простір землі, який міг обробити. Проте із збільшенням населення цей земельний простір зникає, з'являється необхідність розмежування ділянок, використовуючи природні або штучно створені рубежі та межові знаки [10, с. 48].

Наступним кроком назад у розвитку відносин власності і земельних відносин стало входження України до СРСР. У колишньому СРСР, а отже, і в Україні, яка перебувала у його складі, земля була націоналізована і її єдиним власником стала держава. Громадянам, сільськогосподарським підприємствам, організаціям і установам земля передавалася лише у користування. Панування державної власності на землю стало однією з головних причин низького рівня ефективності її використання.

Наступним кроком у розвитку земельних відносин та встановленні відносин власності можна вважати постанову Верховної Ради України «Про земельну реформу» від 18 грудня 1990 року, де вся земля була оголошена об'єктом реформи [11]. При цьому Україна відмовилася від реституції земельних ділянок як способу реформування відносин власності на землю. Водночас основними напрямками земельної реформи є перерозподіл земель з одночасною передачею їх у приватну та колективну власність, а також у користування підприємствам, установам і організаціям з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатокладної економіки, раціонального використання та охорони земель. були визначені роздержавлення і приватизація земель сільськогосподарського і несільсько-господарського призначення.

Наступним логічним і важливим кроком на шляху реформи став Земельний кодекс від 13 березня 1992 року [12], який був чинний протягом десятиріччя. Цей документ ухвалено Він був далеким від досконалості, проте ним намагалися врегулювати питання продажу приватизованих земельних часток. Однак із неабиякими застереженнями – наприклад, зазначалося, що «переважне право на купівлю мають співвласники», було введено заборону на продаж землі протягом шести років від моменту приватизації. Даний крок призупинив на деякий час розвиток відносин власності і як наслідок ринку земель. Федоров М.М. зазначає, що ринок сільськогосподарських земель – це «створення організаційно-економічного і правового середовища, яке має забезпечувати громадянам, юридичним особам та державі здійснення цивільно-правових угод з приводу переходу права власності на земельну ділянку або права користування нею в установленому законодавством порядку з урахуванням попиту і пропозиції» [13, с. 74].

Прийняття цих актів дозволило розпочати новий етап розвитку земельних відносин на основі розвитку відносин власності, тобто відбулося процесі роздержавлення, паювання і приватизації землі в аграрних підприємствах. Декрет Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року «Про приватизацію земельних ділянок» [14] надав можливість безоплатно передавати у приватну власність присадибні земельні ділянки для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування жилого будинку і господарських будівель, присадибних ділянок, садівництва, дачного і гаражного будівництва, у межах норм, встановлених Земельним кодексом України. Наступним кроком на шляху розвитку земельних відносин став Указ Президента України від 8 серпня 1995 року «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» [15], яким передбачався розподіл земель, як правило, без виділення в натурі, переданих у колективну власність недержавних сільськогосподарських підпри-

емств, на земельні частки (паї) і видача членам цих підприємств сертифікатів єдиного зразка, що гарантують право на земельну частку (пай) в землі, яка перебуває у колективній власності. Таким чином володарі сертифікатів отримали право вільного виходу з підприємств із своїми земельними частками (паями) з подальшим виділенням останніх в натурі.

Останнім кроком на етапі реформування земельних відносин важливе значення мали закони України «Про плату на землю» в редакції від 19 вересня 1996 р. [16] (на сьогодні плата за землю здійснюється відповідно до Податкового кодексу) та «Про оренду землі» від 6 жовтня 1998 р. Закон України «Про оренду землі» [17] визначив загальні умови виникнення, реалізації та припинення права на оренду земельних ділянок, у тому числі земельних паїв. Завдяки цьому селянин повинен одержати статус працівника-власника з правом доходів не лише відповідно до затрат праці, а й розміром земельного пайового внеску в колективне господарство. Оренда землі у період переходу до ринкових умов господарювання стала основою для розвитку відносин власності за рахунок формування земельних масивів нових агроформувань.

Висновки та пропозиції. Отже, земельні реформи стали сильним каталізатором для перетворення сільськогосподарського сектора і для соціально-економічного розвитку України в цілому. Один з найбільш значних результатів – демонополізація національної землі та введення приватної власності. Як уже було сказано, земельні реформи націлилися на просування юридичних, економічних, і суспільних відносин в сільських районах. Зокрема, реформа прагнула створити клас приватних землевласників, для яких земля буде важливим

джерелом доходу.

Однак позитивні зрушення у реалізації земельної реформи ще не привели до радикального і ефективного оновлення аграрного сектора економіки. Не створено систему законодавчих актів, які б належним чином забезпечували проведення земельної реформи. Не діють механізми вільного обігу земельних ділянок, а отже, не розв'язано і проблеми іпотечного кредитування. Не проведено розмежування земель державної та комунальної власності. У результаті проведення земельної реформи сформувалася складна система земельних відносин, яка на даний час перешкоджає як ефективному використанню земель, так і розвитку земельного ринку.

З вищеперерахованого можна говорити, що земельні відносини повинні формуватися виходячи з аналізу історії їхнього виникнення і розвитку, оцінки взаємозв'язку і наступності положень і принципів рішення земельного законодавства в минулому, сьогоденні й у майбутньому, виявлення позитивних і негативних сторін у реалізації суб'єктами земельного права функцій володіння, користування і розпорядження землею, рівня ефективного і раціонального використання й охорони земель сільськогосподарського призначення. Уточнення головних принципів теорії земельних відносин у попередніх і існуючих концепціях дозволить виробити нові методологічні підходи, норми і правила теоретичного обґрунтування розвитку земельних відносин. Тому існує нагальна потреба запровадження нових підходів до формування та реалізації державної земельної політики, започаткування нового, завершального етапу земельної реформи і забезпечення ефективного землекористування.

Список літератури:

1. Шарий Г. І. Державне регулювання земельних відносин в Україні : дис. ... кан. держ. упр. : 25.00.02 / «Механізми державного управління» / Г. І. Шарий. – Запоріжжя, 2010. – 203 с.
2. Калина А.В. Економічна теорія і практика господарювання : навч. посібник. – 2ге видання / Калина А.В., Осокіна В.В. – К. : МАУП, 1998. – 308 с.
3. Земельний кодекс України: від 25.10.2001 № 2768-III за станом на 05.12.2013 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
4. Ходаківська О. Економічна сутність земельних відносин у сільському господарстві / Ходаківська О. // Землепорядний вісник [Текст]. – 2012. – № 6. – С. 30-32.
5. Федоров М.М. Економічні проблеми земельних відносин у сільському господарстві : монографія / М.М. Федоров. – К. : ІАЕ, 1998. – 263 с.
6. Беляев О. О., Бебело А. С. Політична економія : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2001. – 328 с. Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/>.
7. Коваленко К. А. Власність, її сутність, історичні форми [Електронний ресурс]. Коваленко К. А. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Economics/39136.doc.htm.
8. Мордвінцев В.М. Земельна реформа Століпіна та її вплив на Україну [Електронний ресурс]. Мордвінцев В. М. – Режим доступу : <http://intkonf.org/mordvintsev-vm-zemelna-reforma-stolipina-ta-yiyi-vpliv-na-ukrayinu/>.
9. Рибалка І.К. Історія України. Частина II: Від початку XIX ст. до лютого 1917 року : [підр. для іст. фак. вищих навч. закладів]. Рибалка І.К. – Харків : Основа, 1997. – 480 с.
10. Історія земельних відносин та землеустрою в Україні : навчальний посібник / укл. Р.І. Беспалько, Р.М. Ромаяко. – Чернівці : Рута, 2008. – 104 с.
11. Про земельну реформу : Постанова Верховної Ради України від 18. 12. 1990. № 563-ХІІ [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/563-12>.
12. Земельний кодекс від 13 березня 1992 року № 561-ХІІ [Електронний ресурс] / Верховна Рада УРСР. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/561-12>.
13. Федоров М. М. Особливості формування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні / М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 73-78.
14. Про приватизацію земельних ділянок : Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 № 15-92 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-92>.
15. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям : Указ Президента України від 8. 08. 1995 № 720/95 [Електронний ресурс] Президент України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/720/95>.
16. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 № 2755-VI за станом на 04.06.2011 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
17. Про оренду землі : Закон України від 6.10.1998 р. № 161-XIV за станом на 12.03.2011 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=161-14>
18. Саблук П.Т. Розвиток земельних відносин в Україні. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 396 с.

Соловьєва О. А.

Харьковский национальный аграрный университет имени В. В. Докучаева

ЭВОЛЮЦИЯ И СОВРЕМЕННОЕ РАЗВИТИЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы эволюции и ее влияние на современное состояние развития земельных отношений и формирования отношений собственности в Украине.

Ключевые слова: аграрная политика, земельная реформа, земельные отношения, отношения собственности.

Solovyova O. O.

Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev

EVOLUTION AND MODERN DEVELOPMENT OF THE LAND RELATIONS IN UKRAINE

Summary

Theoretical aspects of evolution and its influence on a current state of development of the land relations and formation of the relations of property in Ukraine are investigated.

Key words: agrarian policy, land reform, land relations, the relations of property.

УДК 330.34:334.021

Хусаїнов Р. В.

Одеський національний економічний університет

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Досліджено теоретичні питання формування механізму державно-приватного партнерства в системі вищої освіти України. Визначено роль закладів вищої освіти в процесі перебудови економіки України, перспективи їх співпраці з приватним сектором економіки в рамках механізму державно-приватного партнерства. Наведені переваги механізму державно-приватного партнерства для закладів вищої освіти і приватного сектору, надано авторське визначення державно-приватного партнерства в системі вищої освіти. Обґрунтовано необхідність активного запровадження механізму державно-приватного партнерства в системі вищої освіти в реаліях розвитку України.

Ключові слова: державно-приватне партнерство (ДПП), вища освіта, вищі навчальні заклади, інновації, наука, співробітництво, Україна.

Постановка проблеми. Система вищої освіти України потребує реформування у світлі посилення глобальної освітньої конкуренції і зростання вимог суспільства до якості підготовки фахівців вищими навчальними закладами (далі – ВНЗ).

Значними перепонами на цьому шляху в умовах перебудови економіки України є: невідповідність структури системи вищої освіти реаліям глобального освітнього ринку; бюджетний дефіцит фінансування системи вищої освіти України; складність залучення додаткових ресурсів, зокрема, для проведення наукових досліджень; низька ефективність управління державним майном закладів освіти тощо. Одним із доведених механізмів, що сприятиме зміні ситуації, є механізм державно-приватного партнерства (далі – ДПП). Саме тому впровадження такого механізму, що дозволить вийти всій системі вищої освіти з системної кризи, активізує розвиток партнерських відносин між державою, наукою та приватним сектором, дасть змогу закладам системи вищої освіти підвищити ефективність управління майном, сприятиме залученню позабюджетних коштів для реалізації масштабних проєктів, підвищить рівень якості викладання і проведення наукових досліджень і в цілому сприятиме активному розвитку системи вищої освіти України в умовах конкурентного глобального освітнього ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Взаємодія держави та приватного бізнесу є об'єктом

дослідження як вітчизняних так і закордонних вчених. Зокрема, вивченню теоретико-методологічних питань становлення та розвитку державно-приватного партнерства присвятили свої праці такі закордонні та вітчизняні вчені, як Черевиков Є.Л., Єфименко Т.І. [1], Запатріна І.В. [2], Варнавський В.Г. [3], Архіпов О.Ю., Шевчук Є.В. [4], Хаам В., Копенхам Дж. [5] та інші.

Проте у вітчизняній науці державно-приватному партнерству приділено недостатньо уваги: більшість вчених зосереджуються на аналізі стану розвитку державно-приватного партнерства в сфері комунальних послуг, транспорту, розвитку інфраструктури тощо. Окремо існує велика кількість досліджень вітчизняних науковців щодо ефективності функціонування системи вищої освіти, механізмам співпраці закладів вищої освіти з приватними структурами та міжнародними організаціями. Проблеми реформування і модернізації системи вищої освіти, ролі університетів в процесі розвитку економіки, питання становлення та функціонування глобального ринку освітніх послуг знайшли своє відображення в роботах таких вчених, як Абанкіна І.В. [6], Захарін С.В.

[7; 9], Сацик В.І. [8], Грищенко І.М. [9], Фрумін І.Д. [10], Салмі Дж. [11].

Натомість, майже не існує комплексних досліджень ролі ДПП в системі вищої освіти, в становленні та розвитку конкурентоспроможних університетів, тобто таких університетів,